

Η Φ Α Ρ Ι Σ

Έκδίδεται από τὸ Σύλλογο Ἀποφοίτων Σχολείων Φάριδος

Γραφεῖα : Ζωοδόχου Πηγῆς 3, Ἀθῆναι — Τηλ. 36 02 130

Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ :

Γεώργιος Θ. Καλκάνης, Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος, Παναγιώτης Η. Κομνηνός

Ἵπεύθυνος ὕλης :

Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος, Γρηγορίου Κυδωνιῶν 12, Κ. Πατήσια

ΣΥΝΔΡΟΜΗ :

Ἐσωτερικοῦ ἐτήσια . . . . . Δραχμῆς 100

Ἐξωτερικοῦ ἐτήσια . . Δολλάρια Η.Π.Α. 10

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Δυὸ λόγια	Συντάξεως	»	21
Ἐνας ἀφανῆς ἀγωνιστής	Εὐαγγ. Μαυροειδῆ	»	22
Ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Χάρου	Συλλογῆς Θ. Κ.	»	24
Ἐπὶ Καποδίστρια	Συντάξεως	»	25
Ἡ Ἄρνα καὶ ὁ κάμπος	Χ. Α. Προκοπίδη	»	28
Παροιμίαι	Συλλογῆς Σ. Κ.	»	30
Πλεονάκις ἐπολέμησάν με	Π. Καρκαμπάση	»	31
Ὁ δρόμος τῆς Κουμουσταῆς	Ν. Π.	»	32
Πῶς γιορταζόταν ἡ Πρωτομαγιά	Π. Ματθαίου	»	33
Οὐδεμίαν συγγένειαν	Ρασίνα	»	35
Σκέψεις - Σχόλια - Γεγονότα	Π. Η. Κομνηνοῦ	»	36
Τὰ νέα μας	Ἄνταποκριτῶν	»	39

ΕΞΟΦΥΛΛΟ : «Στὸ παραγώνι», Σχέδιο Γιώργου Θ. Καλκάνη.

<http://micro-kosmos.uoa.gr> (=> ἡ Φάρις)

Η ΦΑΡΙΣ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' — ΤΕΥΧΟΣ 2ο — ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1979

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Η ΦΑΡΙΣ» ἔρχεται ὡς συνέχεια καὶ συμπλήρωση τῆς προσπάθειας, πού παλιότερα εἶχε ξεκινήσει μὲ τὴ μικρὴ ἡμερησίδα μας «ΤΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ» καί, ὅπως τότε, ἔτσι καὶ τώρα ὁ βασικὸς στόχος παραμένει ὁ ἴδιος· ἡ ἱστορία, ἡ λαογραφία καὶ ἡ ἀρχαιολογία τῆς περιοχῆς μας.

Μὲ τὸν ἀρχικὸ τίτλο «ΤΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ» ἡ προσπάθειά μας περιοριζότανε τοπικά σ' ἓνα συγκεκριμένο χῶρο καὶ μόνο, κάθε ἀναφορά, ἔξω ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦτο, γινότανε δειλὰ καὶ μὲ ἐπιφυλάξεις, τόσο ἀπὸ μᾶς, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν γύρω χωριῶν. Ἔτσι οἱ δυνατότητες καὶ προοπτικὲς γιὰ πῶς πλατιά καὶ σωστὴ δουλειὰ φτάνανε ὡς τὰ ὅρια τοῦ περίγυρου.

Τώρα μὲ τὴ νέα μας ἔκδοση φιλοδοξοῦμε νὰ καλύψουμε ὀλόκληρη τὴν περιοχή τοῦ κάποτε «Δήμου Φάριδος», ἀπὸ τ' Ἀνώγεια—Λευκόχωμα ὡς τὰ

Καμίνια καὶ πῶς πέρα ἀκόμη, ἀπὸ τὴν Ποταμιὰ ὡς τοὺς Γοράνους, ὀλόκληρη δηλ. τὴν «Κάτω Ρίζα», ὅπως λεγότανε ἡ περιοχή αὐτὴ κατὰ τὰ χρόνια τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821.

Καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἱστορία-λαογραφία-ἀρχαιολογία, θέλουμε νὰ στραφοῦμε καὶ σὲ χῶρους ἄλλους, πὸν ἀπὸ ἄλλη σκοπιὰ φαίνονται περισσότερο ζωτικοί. Θέλουμε ν' ἀσχοληθοῦμε καὶ μὲ τὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ αὔριο ὅλων τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς μας. Γι' αὐτὸ θέματα καὶ προβλήματα μὲ περιεχόμενο γεωργικὸ, κτηνοτροφικὸ, δασονομικὸ, πολιτιστικὸ, οἰκιστικὸ, οἰκολογικὸ, προστασίας τοῦ περιβάλλοντος κ.λπ. θὰ βροῦνε φιλόξενες τὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ μας «Η ΦΑΡΙΣ», πὸν ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς φιλοδοξεῖ νὰ προσφέρει περισσότερες ὑπηρεσίες σ' ὀλόκληρη τὴν «Κάτω Ρίζα».

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΝΑΣ ΔΦΑΝΗΣ ΔΓΩΝΙΣΤΗΣ

Ἡ παράδοση καὶ ὀρισμένα τοπωνύμια πολλές φορές μᾶς ἀποκαλύπτουν ἀξιόλογα πολεμικά ἐπεισόδια μᾶς περιοχῆς, ὅπως εἶναι τὸ κατωτέρω ἱστορούμενο συμβάν στὴν περιοχή τῆς κοινότητας Ξηροκαμπίου Σπάρτης κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821. Τοῦτο τὸ περιγράφομεν ἀπὸ ἱστορικὴ ὑποχρέωση καὶ ὄχι ἀπὸ οἰκογενειακὴ ἔπαρση.

Στὶς παραμονὲς τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 στὴν ἥρωικὴ Μάνη τοῦ Ταυγάτου ἐπικρατεῖ ἐπαναστατικὸς ὄργανος καὶ ἐκεῖ ἔχουν συγκεντρωθῆ ὄλοι οἱ Μεγάλοι τῆς Ἐπανάστασης. Μεγάλῃ ἔξαρση πατριωτισμοῦ ἐπικρατεῖ σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους, σὲ ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Πυρετωδῶς ἐτοιμάζονται τὰ μπαρουτόβολα (φουσέκια), λαδώνονται τὰ καριοφίλια καὶ ἀκονίζονται τὰ γιαταγάνια.

Ὁ μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν Παπαφλέσσας ἔχει ἀνάψει πέρα ἔως πέρα φωτιά στὶς ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἓνα σύνθημα ἐπικρατεῖ παντοῦ. «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ἡ ΘΑΝΑΤΟΣ». Σὲ λίγο θὰ σημάνει τὸ ἐγερτήριο τοῦ Ἔθνους, ἀπ' τὰ κακοτράχαλα βουνὰ τῆς Μάνης καὶ τῆς Ἀγ. Λαύρας.

Στὴν Καρδαμύλη ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, στὶς 6 Ἰανουαρίου 1821 καὶ φιλοξενήθηκε στὸν πύργο τοῦ Παν. Τρουπάκη (Μούρτζινου). Ἐκεῖ ἦλθε σὲ ἐπαφὴ καὶ μὲ ἄλλους παράγοντες τῆς Ἐπανάστασης καὶ βραδύτερον ὄλοι μαζί πῆγαν στὴν Ἀρεόπολη πρὸς συνάντηση τοῦ Πετρόμπεη καὶ τῶν ἄλλων ἐπιφανῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἐκεῖ ἐπίσης ἦλθαν οἱ Παπαφλέσσας, Νικηταρᾶς, Κυβέλος, Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἡ ἔκρηξη τῆς ἐπανάστασης ἀρχικὰ εἶχε ὀρισθῆ γιὰ τὴν βῆν Ἀπριλίου 1821, ἀλλὰ ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἐπέβαλε τὴν συντόμευσή της διὰ τὴν 25 Μαρτίου, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ κατάσταση ἐπέβαλεν ὅπως συντομευθῆ κατὰ δύο ἡμέρες ἀκόμη.

Τὴν ἀλλαγὴ αὐτῆς τῆς ἡμερομηνίας καὶ μὲ ἄλλες ὁδηγίεις, οἱ ἀρχηγοὶ ἐκοινοποίησαν στὶς πλησιέστερες περιοχὲς μὲ ἀποστολὴ ἀγγελιαφόρων. Στὴν ἀδάμαστο καὶ ἀνυπότακτο Βαρβίτσα τοῦ Πάρνωνα ἀπεστάλησαν ὡς ἀγγελιαφόροι οἱ ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Γεώργιος Μαυροειδέας ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς δυτικῆς Μάνης Θαλάμες (Κουτήφαρη), γόνιοι πολυμελοῦς οἰκογενείας.

Οί δύο αυτοί αδελφοί, αφού έβάδισαν μέρες και νύκτες, έφεραν σέ πέρας τήν αποστολή τους, αλλά κατά τήν επιστροφή τους ήλθαν αιφνιδίως άντιμέτωποι μέ δύο ένοπλους έφιππους Τούρκους στή θέση «Ληνούλια» Ήεροκαμπίου Σπάρτης. Ο ένας από τά δύο άδέλφια, πού έφερε βραχύκανο αρχέγονο ντουφέκι (κουμπούρα), έλαβεν άμέσως θέση άμυνας πίσω από μιá αιωνόβια έλιά, ό δέ άλλος, έπειδή ήτο άοπλος, και μέ παρότρυνση του πρώτου άπεσύρθη σέ παρακείμενη θαμνώδη περιοχή.

Οί δύο καβαλλαραίοι Τούρκοι έβάδισαν έναντίον του καλυφθέντος πίσω από τήν έλιά, όποτε ό Δημήτριος από έγγυτάτη άπόσταση έπυροβόλησε και έφόνευσε τόν ένα από τους Τούρκους και άμέσως έπετέθη έναντίον του άλλου μέ μαχαίρι, δυστυχώς όμως αυτός τόν έπρόλαβε και τόν έφόνευσεν. Άκολούθως ό Τούρκος έφόρτωσεν τόν φονευθέντα συνάδελφόν του στό άλογό του και άνεχώρησεν έσπευσμένα.

Τό επεισόδιο αυτό έλαβε χώραν μεταξύ τής 10—15 Μαρτίου 1821 και άσφαλώς ό φονευθείς άγωνιστής Δημήτριος Άθ. Μαυροειδέας (1799—1821) ήταν ό πρώτος νεκρός τής Έπανάστασης του 1821.

Ο διασωθείς Γεώργιος, αφού πείσθηκε για τήν απομάκρυνση του Τούρκου, έπανήλθε και αφού έθαπεν εκεί τόν αδελφόν του Δημήτριον, άνεχώρησε για τήν Μάνη, πρós συνέχιση του άγώνα έναντίον των τυράννων.

Η πολυμελής αυτών οικογένεια έδωσε πολλούς άγωνιστές κατά τήν επανάσταση 1769—1780 (Όρλωφικά), αλλά δέ μέλη αυτής τότε διωκόμενα διεσπάρησαν σέ διάφορες περιοχές τής Πελοποννήσου, μάλιστα δέ ένα ση-

μαΐνον ήγετικό στέλεχος αυτής κατόρθωσε νά προσληφθή στα όρλωφικά πλοία και μετηνάστευσε στή Ρωσία, οί άπόγονοι του όποιου μετά πάροδον πολλών χρόνων έπανήλθαν και έγκατεστάθησαν στήν Άθήνα. Έπίσης από τήν οικογένεια αυτή προερχόταν ό ένδοξος στρατηγός Παναγιώτης Άλεξ. Μαυροειδής (1893-1974).

Είς τήν Έπανάσταση 1821 έλαβε μέρος και ό πατέρας των άνωτέρω αδελφών Άθανάσιος (1778—1822), πού σκοτώθηκε στα Δερβενάκια τήν 26. 7.1822. Έπίσης έλαβον μέρος και πολλά άλλα μέλη τής αυτής οικογένειας.

Μετά τήν Έπανάσταση ό άγωνιστής Γεώργιος (1803—1872) ήλθε στήν περιοχή Ήεροκαμπίου και έφρόντισε για τή μετακομιδή των όστών του φονευθέντος αδελφού του Δημητρίου στό πλησιέστερο νεκροταφείο Άρκασά. Για τήν άνεύρεση και μετακομιδή των όστών, μεγάλας έβοήθησαν οί παλαιμαχοί άγωνιστές του Ήεροκαμπίου, οί όποιοι μάλιστα έκαναν πάνδημο μνημόσυνο του πεσόντος και επί πλέον έπεισαν τόν Γεώργιον, όπως έγκατασταθί στό χωριό των.

Έτσι έγκατεστάθηκε ό Γεώργιος Άθ. Μαυροειδής στό Ήεροκάμπι και απέκτησε δυό παιδιά τόν Άθανάσιο (1832—1894) και τόν Δημήτριο (1835—1886). Ο πρώτος μόνον άφησεν άρρενες άπογόνους τους Γεώργιον (1864—1948) και τόν Άναστάσιον (1866—1948) και εκ τούτων ό πρώτος άφησεν άπογόνους τους: Δημήτριον (1897) Νικόλαον (1901) και Εδάγγελον (1910).

Τήν τοποθεσία, όπου έπεσεν ό άγωνιστής Δημήτριος τό 1821, οί παλαιότεροι τήν όνόμαζαν «του Μαυροειδή τό σκότωμα» και ήμείς, όταν διερχόμεθα από τήν τοποθεσία αυτή, καταλαμ-

βανόμεθα ἀπὸ ἱερῆ συγκίνηση, ὅπως συμβαίνει πάντοτε, ὅταν εὕρισκόμεθα σὲ ἱεροὺς χώρους καθαγιασθέντες μὲ αἷμα ἡρώων τῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων.

Ἐποχὴ καὶ πρέπον εἶναι ὅπως ἡ Κοινότης Ξηροκαμπίου τοποθετήσῃ στὴ τοποθεσίᾳ ἐκείνῃ πλάκα ἀπὸ μάρμαρο στὴν ὁποία νὰ ἀναγραφῆ: «Ἐδῶ ἐπεσε τὴν 12 Μαρτίου 1821 ὁ πρῶτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘ. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ (1799—1821) ἐκ

Θαλαμῶν—Καλαμάτας».

Θὰ πρέπει νὰ κατανοηθῆ ὅτι μία τοιαύτη ἐκδήλωση, καθὼς καὶ κάθε ἄλλη παρομοία, δὲν τιμᾷ τὸ ὄνομα τῆς οἰκογένειας τοῦ πεσόντος ἡρώος, ἀλλὰ αὐτὴ τὴν Πατρίδα καὶ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς καὶ ἐπὶ πλέον συντελεῖ στὴν αἰωνία μνήμη τῶν Ἀθανάτων νεκρῶν μας, ὅπως τοὺς ἀξίζει.

ΕΥΑΓΓ. ΓΕΩΡΓ. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ.

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Α

Μιά λυγερὴ στοὺς οὐρανοὺς μετὰξι καλαμίζει·
στοὺς οὐρανοὺς διαζότανε, στοὺς κάμπους τὸ τυλίγει
καὶ μὲς στὴν ἀκροθαλασσιὰ φτιάνει τὸν ἀργαλειὸ τῆς.
Πουλάκι πῆγε κι ἔκατσε μὲς στὸ ξυλόχτενό τῆς.
Δὲν κελαῖδοῦσε σὰν πουλί οὔτε σὰ χελιδόνι,
μόν' κελαῖδοῦσε κι ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα :
— Ὑφαίνεις, ξυφαίνεις, λυγερή, αὐτὰ δὲ θὰ τὰ λειώσεις.
— Καὶ ποῦ τὸ ξέρεις, ρὲ πουλί, ὁποῦ δὲ θὰ τὰ λειώσω ;
— Ἐχθὲς ἤμουν στοὺς οὐρανοὺς ψηλὰ μὲ τοὺς ἀγγέλους
κι εἶδα ποῦ σὲ γράφανε μὲ τοὺς ἀποθαμένους.

Β

Στοῦ Χάρου τὶς λαβωματιῆς βοτάνια δὲν περνᾶνε,
οὔτε γιατροὶ γιατρεύουνε καὶ Ἅγιοι δὲ βοηθᾶνε.
Ὅσοι ἔναι καλορρίζικοι, καλὴ ὥρα γεννημένοι
βρίσκουνε στὰ χωριά γιατροὺς καὶ στὰ βουνὰ βοτάνια.
Κι ἂν ἀρρωστήσουν, ξαρρωστᾶν κι ἂν πληγωθοῦν περνᾶνε,
ἂν πᾶνε καὶ στὴν ξενιτιά, καζαντισμέν' ἐρχοῦνται.
Ὅσοι ἔναι κακορρίζικοι, κακιὰ ὥρα γεννημένοι,
φαρμάκια εἶν' τὰ γιατρικά, φαρμάκια τὰ βοτάνια.
Ἄν ἀρρωστήσουν δὲν περνᾶν κι ἂν λαβωθοῦν πεθαίνουν
κι ἂν πᾶνε καὶ στὴν ξενιτιά, πᾶνε καὶ δὲ γυρίζουν.

(Συλλογὴ Θ. Κ.)

ΕΠΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Δημοσιεύουμε από τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ὅπως ἔχει, ἓνα ἔγγραφο σχετικό μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ πρώτου σχολείου τῆς Κάτω Ρίζας. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο, ἐκτὸς πᾶ ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον, ὑπογραμμίζει καὶ τὸ ζῆλο γιὰ μόρφωση τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς μας.

Πρὸς τὸν Προσωρινὸν Διοικητὴν Λακωνίας Κ. Γ. Βαλτινόν.

Εὐγενέστατε,

Αἱ προτροπαὶ σας ἔλαβαν κατ' εὐχὴν ἀγαθὴν ἔκβασιν. Ἀφ' οὗ διὰ τὸ κοινωφελὲς τοῦτο ἔργον περιῆλθον μόνος εἰς τὰ μέρη ταῦτα, εἶδον ἐπαινετὴν προθυμίαν. Ἡ ἐγκλειομένη ἀναφορὰ τῶν κατοίκων καὶ ὁ ἐν αὐτῇ κατάλογος, θέλει σᾶς κάμνουν γνωστὸν τὸν ζῆλον τους, ἐλπίζω νὰ συνεισφέρουν καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ θέλει καταγράφονται εἰς χωριστὸν κατάλογον. Ἡ φροντις αὐτὴ μένει εἰς ἡμᾶς καὶ ἐν ᾧ πρὸ τεσσάρων χρόνων πληρῶνα μόνος διδάσκαλον εἰς Ἄρνα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας τῶν κατοίκων, θέλει καταβάλω περισσοτέρους κόπους καὶ προσπάθειαν διὰ τὴν σχολὴν ταύτην, ἥτις θέλει φέρει γενικωτέραν ὠφέλειαν. Ἡ ἀνάγκη εἶναι τῶν διδασκάλων τῆς εὐρέσεως καὶ ἀποστολῆς τούτων τὴν φροντίδα θαρρύντως ἐναπεθέμεθα εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Α.Ε. τοῦ Σωτήρος Κυβερνήτου. Παρακαλῶ νὰ ἐνεργήσετε τὸ ὅσον ἀνήκει χωρὶς βραδύτητος, διὰ νὰ ἰδῶσιν οἱ πολῖται πληρωμένως ἐν ὀλίγῳ τὰς εὐ-

χὰς των, καὶ νὰ δοξάσωσι τὸν Ὑψιστον διὰ τὴν πατρικὴν κηδεμονίαν τῆς Α. Ἐξοχότητος.

Ὑποσημειοῦμαι μ' ὄλον τὸ σέβας
Τῆ 30 Μαΐου 1829

Ὁ εὐπειθὴς πολίτης
Ν. Γιατράκος

Ἐκ τῶν χωρίων τῆς Κάτω Ρίζης
τῆς ἐπαρχίας Μιστρά.

Κατάλογος τῶν συνδρομητῶν τῆς Γενικῆς σχολῆς τῆς Κάτω Ρίζης τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος καὶ Βαρδουνοχωρίων.

Καρυουπόλεως Δανιὴλ τοποτ.

Λακωνίας	500
Ἠγούμενος τῆς Ζερμπίτζας Γρηγ. κατ' ἔτος	1500
Ἠγούμενος Κούμαρη Γρηγ. κατ' ἔτος	1000
Ἠγούμενος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Γόλας Βηρσαρίων κατ' ἔτος	600
Ἠγούμενος Καταφυγιώτισσας πα- πᾶ Πανάρετος κατ' ἔτος	200
Νικόλαος Γιατράκος	800
Μιχαὴλ Γιατράκος	800
Ποῦλος παπᾶ Παγγελάκος	300
Σταμάτης Βοζάκος	200

Ἡλίας Γιατράκος	150	Γεώργιος Κορινός	25
Δημήτριος Καπάκος	130	Γεώργιος Ἀναστασάκος	30
Θ. Λιακάκος	120	Παναγῆς Κορινός	40
Ἀντώνιος Κουμουσιώτης	120	Παναγῆς Ἀναστασάκος	30
Παναγιώτης Καμίτζης	120	Κωνσταντῖνος Μαφομιχαλάκος	30
Στρατηγούλας Ξαθάκης	100	Παναγῆς Ριζάκης	25
Ἰωάννης Μενούτης	100	Θωμᾶς Πουλακάκος	10
Παναγιώτης Σολομὸς	60	Π. Παπαδακάκος	20
Παναγιώτης Καραδοτάκης	60	Δημήτριος Χριστάκος	10
Γεώργιος Ξαθάκης	70	Ἡλίας Σαραντάκης	10
Παναγιώτης Σταματάκος	50	Γεώργιος Μιχαλάκος	25
Σακελλάριος Γορανίτης	30	Σταῦρος Ὀρφανάκος	15
Σαράντος Στεφανάκος	20	Νικόλαος Παπαδάκος	10
Ἰωάννης Θεοφιλάκος	120	Γεώργ. Κυριακάκης	15
Θεόδωρος Χρυσικός	10	Στράτης Γάβαρης	10
Ἀναγνώστης Μανιατάκος	10	Ἰωάννης Μανιατάκης	15
Δ. Σακελλαριάδης	15	Β. Παπαδάκος	10
Νικόλαος Κουδούνης	15	Βασίλειος Πουλάκος	50
Δ. Πολυχρονάκος	20	Γεώργιος Ἀγριανιώτης	15
Παναγιώτης Δημητράκος	10	Θεόδωρος Καπάκος	20
Ἰωάννης Μιχαλακάκος	25	Παναγιώτης Πουλάκος	20
Κωνσταντῖνος Κουμουτζής	20	Βασίλειος Βαβούλας	50
Ἰωάννης Πετράκος	15	Θεόδωρος Βαβούλας	30
Κωνσταντῖνος Μιχαλάκος	20	Ἀναστάσιος	15
Ζαφείρης Καραμαλῆς	50	Παναγιώτης Ἡλιακάκος	30
Γεώργιος Χαντζάκος	25	Β. Ἡλιακάκος	10
Γ. Μακογεωργάκος	15	Ἡλίας Κολοκοτρωνάκος	15
Παναγιώτης Τογατζάκος	15	Παναγιώτης Θωμάκος	15
Ἡλίας Ξυδιᾶς	30	Νικόλοῦ Στρατηγόνουφη	15
Γεώργιος Τζιμετδάρος	40	Ἀναστάσιος Ἀλικάκης	15
Ἰωάννης Σάλχας	10	Κυριακούλης Ἀλικάκης	15
Ἀναγν. Μπακαγεωργάκος	10	Σωτῆρος Γιακουμάκος	15
Ἰωάννης Μιχαλακάκος	10	Ι. Παπαδάκος Ἀλικάκος	15
Ἀναγν. Κολεμάκης	10	Παναγῆς Γεωργούλας	10
Νικόλαος Πουλικάκος ἱερεὺς	50	Κωνσταντῖνος Παπαδάκος	25
Ἰωάννης ἱερεὺς	50	Γ. Βιτζάκης	10
Παναγιώτης Περβονάκος	10	Νικόλαος	10
Γεώργιος Καλεμάκος	10	Ἀναστ. Παπαδάκος	15
Παναγιώτης Κατζαφάνας	10	Κυριάκης Κουντούρης	10
Ἰωάννης	10	Ἀθανάσιος Μανιάτης	30
Νάστος	10	Δημήτριος Κληρονόμος	15
Ἀναστάσιος Κατζαφάνας	10	Γεώργιος Κουντουράκος	10
Ἱερεὺς Κουμουστᾶς Παπ. Παναγῆς	50	Πέτρος Βλαχογιάννης	15
Ἀντώνιος ἱερεὺς	20		

Γ. Κοκκινάκος	10	Ἰωάννης Σαραντάκος	50
Νικόλαος Πολύδωρος	5	Ἡλίας Ἀντράκος	15
Μάρκος	10	Ἰωάννης Πετράκης	30
Τζανέτος Κουδουρᾶς	15	Ἀναγνωστάκια	10
Νικοδημητράκης	5	Χριστόφιλος Καράμπελας	10
Ἰωάννης Γάβαρης	15	Παναγιώτης Κορκονάκος	20
Ἰωάννης	5	Ἀντώνιος Τροχάτος	10
Νικολιάς	5	Κωνσταντῖνος καὶ Εὐστράτιος	
Παναγιώτης Σταυράκος	10	Γιαννακάκος	10
Ἰωάννης Καραχάλιος	10	Κυριάκης Βλαχογιαννάκος	20
Ἰωάννης Σταυράκος	5	Β. Τζιμολογιαννάκος	10
Γ. Μαναριώτης	15	Πέτρος Βορβῆς	5
Γεώργιος	15	Εὐστράτιος	10
Στράτης Κάτζος	10	Εὐστράτιος Δημητράκος	35
Γεώργιος Τζιριγώτης	10	Νικόλαος Κομνηνός	50
Εὐστράτιος Ταρταράκος	10	Νικόλαος Κομινάκος	25
Κυριάκος Μακρὺς	15	Δημήτριος Δουκάκος	25
Ξανθὸς Καπετανάκος	30	Ἀντώνιος Μαρινάκος	25
Βενεζάνος Καπετανάκος	30	Θεόδωρος Δημητράκος	25
Ξάνθος Μουτζουράκος	50	Δημήτριος Λιντζιεράκος	30
Νικόλαος Καπετανάκος	10	Γεωργάκενα Πλαγιανόνυμφη	15
Παναγιώτης Ξανθάκος	20	Ἀθανάσιος Σουλελάκος	15
Γερομανώλης	10	Εὐστράτιος Σουλελάκος	15
Ἰωάννης Μουτζουράκος	20	Ἰωάννης Σουλελάκος	15
Παναγ. Καράμπελας	35	Μιχαὴλ Πλαγιανάκος	15
Σταυριανὸς Καράμπελας	6	Γιατρὸς Καστανάκος	45
Δ. Παιδαγωγὸς τοῦ χωρίου Ἄρνας	30	Μιχαὴλ Πηγαδιώτης	40
Εὐστάθιος Τροχαντάκος	15	Πνευματικὸς Γεράσιμος	10
Νικόλαος Καράμπελας	10	Ἰωάννης Στρατάκος	15
Παναγῆς Δρογκάρας	40	Γεώργιος Ἀναστασάκος	50
Γεώργιος Παπαδάκος	25	Ἰωάννης Σικιωτάκης	40
Δημήτριος Παπαδάκος	20	Ἀθανάσιος Πλαγιάννης	25
Παναγιώτης Νικολακάκος	10	Νικόλαος Κόντος	10
Δημήτριος Ζαχαράκος	10	Βασίλειος Πετράκης	10
Εὐστράτιος Ἀθανασάκος	40	Γεώργιος Παναγάκης	5
Κωνσταντῖνος Χριστάκος	30	Κωνσταντῖνος Πανταζάκος	15
Νικόλαος Γιαννάκης	30	Γεώργιος Βελετάκος	20
Βασίλειος Βαρβουνάκος	10	Κωνσταντῖνος Χῖος	5
Εὐστράτιος Μπακαγεώργιος	30	Ἰωάννης Πανάκης	20
Μανώλης	10	Νικόλαος Σταματάκος	5
Νικόλαος Βαφάκος	25	Μῆτρος Κρητικὸς	5
Νικόλαος Βορβῆς	15		
Πανάγος Τζοῖντας	10		
			10091

Ἡ Ἄρνα καὶ ὁ κάμπος

Στὶς δύο πρῶτες δεκαετίες τοῦ αἰῶνος μας ἡ Ἄρνα ἦταν ἀκόμα ἓνα ὄρεινό, γεωργο-κτηνοτροφικὸ χωριό, ἀπομονωμένο καὶ ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὰ κέντρα (Κάμπος, Σπάρτη, Γύθειο), ὅπου ἔπρεπε κανεὶς νὰ φθάσει «ποδαρόδρομο» 6 ὥρες γιὰ Σπάρτη ἢ Γύθειο καὶ τρεῖς ὥρες γιὰ τὸν Κάμπο, συνήθως μὲ τὰ μουλάρια φορτωμένα.

Στὴ δεκάετία 1920-1930 συνέβησαν πολλά, πὺ ἐδῶσαν στὴν Ἄρνα μιὰ νέα μορφή, καὶ κυρίως ἡ κατασκευὴ (μὲ χρήματα μεταναστῶν Ἀρνωτῶν) τοῦ δημοσίου δρόμου, πὺ τὴ συνέδεσε μέσω Πετρίνας, μὲ τὴν κεντρικὴ ἀρτηρία Σπάρτης — Γυθείου.

Κάμπος γιὰ τὴν Ἄρνα ἦταν τόσο ἡ γύρω ἀπὸ τὸ Ξηροκάμπι περιοχὴ, ὅσο καὶ τὸ ἴδιο τὸ Ξηροκάμπι.

Μὲ τὸν Κάμπο ὑπῆρχαν πολλοὶ δεσμοὶ (συγγένειες, συμπεθεριά, κουμπιριές) γιὰτί, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, ἀπὸ τὴν Ἄρνα, πὺ ἦταν φτωχὴ καὶ ἀρκετὰ... πολυάνθρωπη, πολλοὶ κατέβηκαν στὸν Κάμπο καὶ ἔμειναν ὀριστικὰ ἐκεῖ, σὰν τὶς οἰκογένειες Ἀθανασάκου, Βενετσανάκου, Γάβαρη, Καράμπελα, Λιούνη, Πολυμενάκου, Προκοπίδη, ἴσως καὶ ἄλλες, στὰ χωριά Ποταμιά, Καμίγια, Λιακεία, Ξηροκάμπι.

Ἔτσι ἡ ἐπαφὴ, σὲ διάφορες εὐκαιρίες, ἦταν τακτικὴ καὶ στενὴ. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ ἄλλοι λόγοι συχνῆς κατευθύνσεως Ἀρνωτῶν πρὸς τὸν Κάμπο· προμήθεια μουρόφυλλων γιὰ τὰ κουκούλια, ἐργασία στὸ μάζεμα τῆς ἐλιάς καὶ στὰ λιοτριβιά (καὶ στὶς δύο αὐτὲς δουλειῆς φαίνεται ὅτι οἱ Ἀρνωτῆτες ἐργάτες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἦσαν ὑποδειγματικοὶ) στὰ «μοναστηριακά» ἢ σὲ ἄλλα μεγάλα κτήματα ἰδιωτῶν, στὸ Ξηροκάμπι, Κατσουλέικα ἢ ἄλλοῦ.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὁ Κάμπος, γιὰ τὸν κάθε Ἀρνωτῆ, ἦταν οἰκεῖος καὶ εὐκόλα «πεταγόταν» ἐκεῖ σὲ κάθε περίπτωσι. Εἶχε δικούς του ἀνθρώπους νὰ συναντήσῃ, μποροῦσε νὰ διανυκτερεύσῃ ἐκεῖ, ἂν χρειάζόταν, χωρὶς δυσκολίες.

Εἰδικῶς ὅμως γιὰ τὸ Ξηροκάμπι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι λόγοι... ἔλξεως. Ἐκεῖ ὑπῆρχε τὸ Σχολαρχεῖο (Σαλαμπεῦρδος) τὸ Συμβολαιογραφεῖο (Σακελλαριάδης) τὸ Εἰρηνοδικεῖο, οἱ γιατροὶ (Ξανθάκος, Σκουριώτης, Κουμουστιώτης), καθὼς ἢ Ἀρίσταινα Σολωμοῦ, πρακτικὴ γιατρὸς, (θειὰ τοῦ γράφοντος ἀπὸ τὴν μητέρα του—Πετροπουλάκη στὴ Ράχη Γυθείου—πὺ ἦταν κόρη Γιατράκου ἀπ' τὴν Ἄρνα), ἡ ὁποία εἶχε μάθει πολλὰ πρα-

κτικά ιατρικά μυστικά ἀπ' τὴν οἰκογένεια τῶν Γιατράων, ποὺ παρεδίδοντο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ βοηθοῦσε τοὺς ἔχοντες ἀνάγκη.

Ἦταν τὸ πανηγύρι τῶν Ἀγίων Σαράντα, κάθε χρόνο στὶς 9 Μαρτίου, σημαντικὴ συγκέντρωση, ὅπου οἱ Ἀρνιώτες ἀγόραζαν πάντοτε, ἐκτὸς ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, κυρίως τὸ «κοκκάρι» γιὰ τὴν καλλιέργεια κρεμμυδιῶν καὶ τὸν «σπόρο», γιὰ τὴν ἔκτροφὴ κουκουλιοῦ.

Ἦταν ἡ γερόντισσα Βορβὴ στὰ Λιακέικα, μοναδικὴ μεταξουργός, στὴν ὁποία κατέφευγαν οἱ Ἀρνιώτες—ὅπως καὶ ἄλλοι—γιὰ νὰ κάμουν τὸ κουκούλι μετὰξί γιὰ διάφορες οἰκιακὲς χρήσεις.

Ἦταν τὰ καλὰ—γιὰ τὴν ἐποχὴ—ὄργανωμένα μαγαζιά Ἀρνιώτη (ἀργότερα Τεκόση) Κοκκοροῦ, Πουλακάκου, Ψινάκη, Καπετανάκου, τὰ ἐμπορικὰ τῶν ἀδελφῶν Λεονταρίτη, ἀργότερα Λιακάκου, Μπομπότση, Γενεράλη, ἀπὸ ὅπου οἱ Ἀρνιώτες ἐψώνιζαν διάφορα εἶδη ποὺ δὲν εὑρισκαν στὰ Ἀρνιώτικα φτωχικὰ μαγαζιά.

Ἦταν τὰ συγκοινωνιακὰ μέσα γιὰ τὴν Σπάρτη—παλαιότερα οἱ καρρότσες τοῦ Σαράντου Γάβαρη καὶ ὕστερα τὰ αὐτοκίνητα ἀδελφῶν Γάβαρη, Κακαγιάννη, Μανιάτη καὶ ἄλλων, — μετὰ τὰ ὁποῖα μποροῦσαν νὰ πηγαίνουν στὴ Σπάρτη συντομώτερα καὶ ἀνετώτερα.

Ἦταν ἡ κάθε χρόνο ἐπίσκεψη στὰ μοναστήρια Ζερμπίτσας, Καταφυγιώτσας, Γόλας καὶ Ἐλωνας, ὅπου πολλὲς Ἀρνιώτισσες ἐπήγαιναν μετὰ τὰ «τάματα» καὶ ποὺ πάντα συνδυάζοντουσαν μετὰ τὸ Ξηροκάμπι.

Ἦταν τόσα πολλὰ, καὶ κάπως θαυμαστά καὶ ἄγνωστα, γιὰ ἐμᾶς τὰ παιδιά, ποὺ, ἀκούγοντας γιὰ «Κάμπο», νοιώθαμε ἓνα εἶδος θαυμασμοῦ καὶ γοητείας, καὶ τὸν φανταζόμαστε σὰν εἶδος κάποιας... ξενητείας.

Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος ὁ γράφων πότε ἐπεσκέφθη γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Ξηροκάμπι. Θὰ πρέπει νὰ ἦμουν 9 ἢ 10 ἐτῶν, μαζί μετὰ τὸν πατέρα μου, ὁ ὁποῖος εἶχε στενοὺς δεσμοὺς μετὰ πολλοὺς Ξηροκαμπίτες, καθὼς καὶ Σπαρτιάτες, ἐκ τοῦ ὅτι εἶχε φοιτήσῃ στὸ Γυμνάσιο Σπάρτης, ἐνῶ ἐμεῖς, ἀργότερα, εἴχαμε κατεύθυνση πρὸς τὸ Γύθειο.

Μοῦ μένει ὅμως ζωηρὴ ἡ ἀνάμνηση ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐντυπώσεις : ἡ πεδιάδα—τὸ Ἴσιωμα—ποὺ ἀπλωνόταν μακριά, ὁμοιόμορφο, μετὰ τόσο διαφορετικὴ «ἔδαφικὴ μορφολογία», ἀπὸ τὴ δική μας τὴν βουνίσια, μετὰ τὶς συνεχεῖς πλαγιές, χαράδρες, κορυφές. Οἱ παμπάλαιες ἐλείς, οἱ μπαξέδες μετὰ τὶς πορτοκαλιές, ἡ Ρασίνα μετὰ τὸ γεφύρι της, ὁ καλογερικὸς μύλος στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ, τὸ ἐκφοβιστικὸ Ἀνάκωλο, μετὰ τοὺς ἀπότομους βράχους του, καὶ τὴν ἱστορία μετὰ τὰ γίδια, ποὺ ἦταν ἀποτυπωμένα σ' αὐτοῦς.

Ἄλλὰ δὲν ξεχνᾷ ὁ γράφων ὅτι στὸ παιδικό του μυαλὸ τριγύριζε ἐπίμονα ἓνα ἐρώτημα, γιὰ τὸ κάπως παράξενο καὶ ὄχι πολὺ... ἐλκυστικὸ ὄνομα «Ξηροκάμπι», σὲ ἓναν εὐφορο καὶ πράσινο κάμπο, ποὺ δὲν δικαιολογοῦσε αὐτὴν τὴν ὀνομασία.

Καὶ ἔπειτα τὰ σπίτια καὶ τὰ μαγαζιά στὴ σειρά, ἡ πλατεία, οἱ καρρότσες, τὰ ἄλογα, ποὺ στὸν δικό μας βουνίσιο τόπο δὲν ὑπῆρχαν, καὶ τόσα ἄλλα, ἄγνωστα καὶ πρωτόφαντα γιὰ τὰ ἐκπληκτικὰ παιδικὰ μάτια.

Ἐκεῖ, στὴν κεντρικὴ πλατεία τοῦ Ξηροκαμπίου, ἔβλεπε κανεὶς νοικοκυραίους, ἀρκετοὺς μετὰ φουστανέλλες καὶ ἄλλους μετὰ τὰ «φράγκικα», ὅπως ἔλεγαν τότε τὴν «εὐρωπαϊκὴ» ἐνδυμασία, νὰ κυκλοφοροῦν ἢ νὰ κάθονται στὰ μαγαζιά ἢ στὸ πλατάνι, ποὺ ὄλα ἔδειχναν μιὰ εἰκόνα ἀρκετὰ εὐημεροῦσης καὶ

προηγμένης, ἐν συγκρίσει μὲ τὰ ὄρει-
νὰ χωριά, κοινωνίας.

Ἐκεῖ ἔκαμε ἀργότερα καὶ ὁ γράφων,
μὲ πολλὴν εὐχαρίστηση τὶς «βόλτες»
στὴν πλατεία, πολὺ συχνὰ μὲ τὸν συμ-
παθέστατο Βαγγέλη Σταυράκο, δικηγό-
ρο—σύζυγο τῆς ἐξαδέλφης, τῆς τόσο
ὁμορφῆς καὶ σημαντικῆς τότε Εὐρύ-
κλειας, κόρης τῆς θείας Ἀρίσταινας
Σολωμοῦ—ἀλλὰ ἐπίσης μὲ παρέα καὶ
ἄλλους φίλους, Μαστοραίου, Π. Στα-
μέλο, Γ. Βενετσανάκο (Καμίνια), Κα-
τσουλαίου, Σολωμαίους, καθὼς μὲ τοὺς
γιατροὺς Σκουριώτη, Φραγκῆ, Βολτῆ,
καὶ τόσοις ἄλλοις.

Σήμερα τὸ Ξηροκάμπι—ὅπως τὰ πάν-
τα ἄλλωστε—εἶναι ἀλλοιωτικό, γιὰ μᾶς
ἐντελῶς ἀλλοιωτικό.... Πολλὰ σπίτια
καὶ μαγαζιά εἶναι συγχρονισμένα, ἢ

κίνησις σημαντικῆ, ἢ ζωὴ ἀστική, καὶ
τὰ γνωστὰ στὸν γράφοντα πρόσωπα
ἐλάχιστα (ὅπως ὁ ἀγαπητὸς παλιὸς φί-
λος φαρμακοποιὸς Θεοφ. Καλκάνης)
καὶ οἱ εὐκαιρίες ἐπισκέψεως στὸ Ξηρο-
κάμπι, εἶναι πολὺ ἀραιές, μὲ τὶς σύγ-
χρονες συνθήκες ζωῆς, ποὺ μᾶς ἔχουν
ὄλους τυλίξει στὴ δίνη τους.

Ὅμως οἱ νοσταλγικὲς ἀναμνήσεις
παραμένουν ζωηρές, ἢ συμπάθεια ἀναλ-
λοιώτη, καὶ σὲ κάθε ἐπίσκεψη—ἔστω
καὶ διέλευση—ἢ ἡλικιωμένη πιά καρδιά,
χτυπάει στὸν ρυθμὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Τὸ Ξηροκάμπι παραμένει πάντα στὶς
ἀναμνήσεις ὁ παλιὸς φανταστικὸς
«Κάμπος», ἀκόμη καὶ ὅταν βρίσκεται
κανεὶς τόσο μακριά....

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Α. ΠΡΟΚΟΠΙΔΗΣ

Ζυρίχη, Ἰανουάριος 1980

Παροιμίες

- Τὸ θηλυκὸ στὰ σπάργανα κι ἡ προίκα στὴν κασέλλα.
- Ἀπὸ κακὴ κολοκυθιά οὔτε κολοκυθόσπορο.
- Ὅποιος γέρος δὲν κρατεῖ, θέλει μιὰ μὲ τὸ ραβδί.
- Κάλλιο πέντε κάρβουνα παρὰ δέκα γίδια.
- Ἄλλοι σκάφτουν καὶ κλαδεύουν κι ἄλλοι πίνουν καὶ μεθᾶνε.
- Τῆς καλῆς κονόμα ἄντρα· ἢ λωβὴ τὸν ἔχει.
- Κάλλιο νέο μ' ἓνα μάτι, παρὰ χῆρο μὲ παιδί.
- Μὴ δώσεις τοῦ φτωχοῦ πόρτα καὶ πανεθῦρι καὶ πάπλωμα καὶ σκεπαστεῖ καὶ σηκωθεῖ καὶ φύγει.

Σ. Κ.

«Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου».

Προτάσσω τὴν προμετωπίδα τοῦ Ἄξιον Ἐστί, σ' αὐτὲς ἐδῶ τίς λίγες λέξεις γιὰ τὸν ποιητὴ. Ἐκείνον ποῦ καὶ τυπικὰ τώρα ἔρχεται νὰ προστεθῆ στὸ χορὸ τῶν ἀθανάτων, δίνοντας σὲ μιὰ διεθνή διάκριση «ἄνομα πῶς γλαυκό», στὸν τόπο μας—«στὸ σημάδι ἐτοῦτο ποῦ παλεῦει πάντα κοντὰ στὴ θάλασσα»—μιὰν ἀκόμη εὐκαιρία γ' ἀποτίμησιν.

Ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς δὲ διστάζει «ἐνωρίς» νὰ προβῆ στὴν ἀποτίμησή του, «νέος πολὺ» :

Ἐφερα τὴ ζωὴ μου ὡς ἐδῶ

χαρακιά πικρὴ στὴν ἄμμο ποῦ θὰ σβήσει—
σκέψη ποῦ γυρνᾷ, χρόνια μετὰ, καὶ
στὸ Ἄξιον Ἐστί :

Κοίταξα μὲς στὸ μέλλον τοὺς μῆνες
καὶ τὰ χρόνια

ποῦ ξανὰ θὰ γυρίσουνε χωρὶς ἐμένα—
στὸ ἴδιο ἔργο ποῦ ἀπ' τὴν προμετωπίδα
ὡς τὴν τελευταία του λέξη καταφάσκει
τὴ ζωὴ, τὸ πάθος, τὸν ἀγῶνα—τὸ τέλος
δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μετράει, γιὰ τὸ
τέλος, «μελανὸ ἄθροισμα», μᾶς ὑπερβαίνει.

Ὁ Ἐλύτης, ἓνας ἀπὸ μᾶς, τίποτε πῶς πολὺ ἢ πῶς λίγο, «ὁ ποιητὴς τῶν νεφῶν καὶ τῶν κυμάτων», ὁ σουρρεαλιστὴς, τέλος ὁ Ἐλύτης per se ἄξιος φορέας τῆς σκυτάλης : τῆς παράδοσης ποῦ, θεμελιωμένη «στὰ βουνά», εἶναι φορέας τῆς εὐδοκίμου ἀλκῆς τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἐκείνου ποῦ ἀρνεῖται ν' ἀποδεχθῆ τὴν ὑπαρξή του «σπορὰ τῆς τύχης». Κι ὁ ποιητὴς, ὀπλίτης συνειδητὸς—«ὁ καθεὶς καὶ τὰ ὄπλα του», μετὰ τὸν λόγο του σημαία, τραβάει «ψηλὰ πρὸς τὸ ψηλά», τῶν στοιχείων ἀντίμαχος,

σεμνὸς μαζί καὶ μεγαλόστομος, ἀνθρώπος μετὰ τὴν πῶς πυρηνικὴ ἔννοια τῆς λέξης—

καὶ ἡ ψυχὴ του πάντοτε μετὰ τῆς θαλάσσης τὸ λάχτισμα
πάνω στὰ πόδια τοῦ ὄρου!

«Θέλει δουλειὰ πολλή» ὁ ἀγῶνας. Καὶ συνείδηση πῶς στὴ διάρκειά του πολλοὶ Ἐφιάλτες θὰ ὀδηγήσουν τοὺς Μήδους νὰ διαβούν, πολλὰς φορὲς ὁ Ἀπόλλωνας θὰ βοηθήσῃ τοὺς Τρῶες νὰ σκοτώσουν τὸν Ἀχιλλεῦ. Γι' αὐτὸ κι ὁ δρόμος μακρὸς γιὰ

Ν' ἀκουστῆ ἓνα βῆμα ἐλεύθερο

Ν' ἀνατεῖλει μιὰ φωνὴ ξεκούραστη
κι ὁ ποιητὴς, μνήμη τοῦ λαοῦ του, ὁμολογεῖ :

Χρόνους πολλοὺς κι ἂν καρτερῶ
γαληνεμὸ δὲν ἔλαβα—

κι ἀνάλογα πράττει, «στηρίζοντας τὸ ἄπειρο».

Ὁρῶς μόλις μετὰ τὴ βράβεισή του, ξένη ἔγκυρη ἐφημερίδα κόλλαγε στὸν Ἐλύτη τὴν ἐτικέτα, ποῦ συνοδεύει τελευταία κάθε ἑλληνικὴ παρουσία στὴν Ἑσπερία : Ὁ Ποιητὴς τῆς Ἀντίστασης—προσπαθώντας στὴ συνέχεια νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἀπορρακωμένο ἀπ' τὴν χρῆση χαρακτηρισμό. Ἴσως λοιπὸν γλαῦκα κομίζω ἐπισημαίνοντας πῶς μόνος ὁ ποιητὴς δίνει τὴν ταυτότητά του, ἀπαράλλαχτα σὰν κάθε μέγαν—σὰν τὸν δάσκαλο ἐκεῖνο, ποῦ ἄλλο δὲν ἔχει στὸ νοῦ «πᾶρεξ ἐλευθερία καὶ γλῶσσα» ἢ τὸν ἄλλο ποῦ, «γέροντας», μετὰ λόγια λιγιστὰ προειδοποιεῖ : «Ζωὴ σου εἶναι ὅ,τι ἔδωσες»—καὶ πάλι μετὰ τὰ λόγια τοῦ ψαλμοδοῦ :

...καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΡΚΑΜΠΑΣΗΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΥΜΟΥΣΤΑΣ

Άρχισε τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1978 μὲ συνδρομὲς τῶν Ξηροκαμπιτῶν ποὺ διαμένουν στὸ Ξηροκάμπι, στὴν Ἀθήνα καὶ τὸ ἐξωτερικό.

Οἱ ἐργασίες μέχρι τώρα ἔχουν γίνεῖ σὲ τρεῖς φάσεις :

1. Σ/βριος—Δεκέμβριος 1978: κατασκευάστηκε δρόμος μέχρι τὴν τοποθεσία «Γλιστρωπὲς Πέτρες», περίπου δυὸ χιλιόμετρα.

Οἱ ἐργασίες τῆς φάσεως αὐτῆς ἦταν δύσκολες, γιατί στὸ πρῶτο τμήμα αὐτοῦ τοῦ μέρους τοῦ δρόμου ἔγιναν πολλοὶ ἐκβραχισμοὶ καὶ ἀναπόφευκτες ζημιὲς στὰ δίκτυα ἀρδεύσεως καὶ ὑδρεύσεως, ἢ ἀποκατάσταση τῶν ὁποίων ἀπαίτησε καὶ χρηματικὸ ποσὸ μεγαλύτερο τῶν πενήντα χιλιάδων καὶ πολλή προσωπικὴ ἐργασία (Δαπάνη περίπου 450.000 δρχ.).

2) Μάιος—Ἰούνιος 1979 :

Κατασκευάστηκε δρόμος ἐνὸς χιλιομέτρου ἀπὸ «Γλιστρωπὲς Πέτρες» μέχρι «Πετροκαμάρα» μὲ ζημιὲς 25.000 δρχ. στὰ δίκτυα ἀρδεύσεως καὶ ὑδρεύσεως. Δαπάνη συνολικὴ 300.000 δρχ.

3. Σεπτέμβριος — Ὀκτώβριος 1979

Ὁ δρόμος συνεχίστηκε καὶ δυτικότερα τῆς «Πετροκαμάρας» πρὸς Κουμουστά, ἀφοῦ πέρασαν τὰ μηχανήματα στὴν ἀπέναντι ὄχθη (βόρεια ὄχθη τῆς Ρασίνας), προτοῦ κατασκευαστεῖ τὸ νέο γεφύρι στὴν Πετροκαμάρα, ποὺ ἔχει δημοπρατηθεῖ καὶ ἔχει δοθεῖ γιὰ τὴν ἐκτέλεσή του στὸ τελευταῖο μειοδότη μηχανικὸ κ. Κων/νο Λουμάκη.

Τὸ τρίτο αὐτὸ τμήμα διακοσίων μέτρων, ποὺ κατασκευάστηκε δυτικὰ τῆς

Πετροκαμάρας, ἦταν πολὺ δύσκολο, γιατί κάτω ἀπὸ μία λεπτὴ χωμάτινη ἐπιφάνεια βρέθηκε σὲ μῆκος 100 μ. διακεκομμένος βραχισμός, στὸν ὁποῖον οἱ ἀνατινάξεις δὲν ἦταν ἀποδοτικὲς λόγω διαφυγῆς τῶν ἀερίων.

Συνολικὴ δαπάνη 200.000 δραχμῶν περίπου.

Ἰδιαίτερα πρέπει νὰ τονιστεῖ ἡ συμβολὴ ὀρισμένων ἀνθρώπων, ποὺ πρόσφεραν ποσὰ μεγαλύτερα τῶν 30.000 δρχ. καὶ τέτοιοι εἶναι οἱ :

- 1) Γεώργιος Κακαγιάννης τ. Πρόεδρος
- 2) Εὐάγγελος Παπαδάκος
- 3) Παναγιώτης Τεκὸσης
- 4) Γεώργιος Σολωμός, Πρόεδρος Κοινοτήτος
- 5) Παντελῆς Κονίδης.

Εἶναι ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποὺ πρόσφεραν μικρότερα ποσὰ, τοὺς ὁποίους δὲν ἀναφέρομε λόγω πλήθους, διότι ὑπερβαίνουν τοὺς διακοσίους πενήντα.

Ἀκόμη τιμὴ ἀνήκει καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ἐργάστηκαν ἀνιδιοτελῶς σὲ ἐργασίες ἀποκαταστάσεως τῶν δικτύων ὑδρεύσεως, ποὺ βλάπτονταν ἀπὸ τὶς ἀνατινάξεις.

Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ποὺ ἔγιναν μὲ χρήματα ἰδιωτικὰ τῶν ἀπανταχοῦ Ξηροκαμπιτῶν καὶ Κουμουστιωτῶν καὶ συνθέτουν τὸ 65 % τοῦ ὄλου ἔργου, νομίζουμε ὅτι τὸ Κράτος πρέπει νὰ ἔλθει ἀρωγὸς στὴν προσπάθειά μας αὐτή, γιὰ νὰ συνεχιστεῖ στὰ σοβαρὰ ἢ κατασκευὴ τοῦ δρόμου τὴν προσεχῆ ἀνοιξη.

N. Π.

ΠΩΣ ΓΙΟΡΤΑΖΟΤΑΝ Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ ΣΤΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ

Τὸ 1927 ἰδρύθηκε στὸ Ξηροκάμπι ἀπὸ μερικοὺς φιλοπρόοδους (κυρίως νέους) Ξηροκαμπίτες ὁ «Μουσικοαθλητικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου». Ὅπως τὸ φανερώνει καὶ ὁ τίτλος του σκοποὺς εἶχε δύο. Τὸν ἀθλητισμὸ καὶ τὴν μουσικὴ καλλιέργεια τῶν νέων τοῦ χωριοῦ μας. Φίλαθλοι, ἀλλὰ καὶ ἀθλητὲς πολλοὶ ὑπῆρχαν πάντα στὸ Ξηροκάμπι. Τοὺς ἔλειπε μόνον ἡ σωστὴ κατεύθυνση. Κι ἔγινε στὸν τομέα αὐτὸ καλὴ δουλειά. Ἀφοῦ καὶ γυναικεία ομάδα εἶ-

χαμε φτιάσει στὸν κλασσικὸ ἀθλητισμὸ καὶ μὲ ἀξιόλογη ἀπόδοση τὴν εἶχαμε ἐμφανίσει στοὺς Παλλακωνικοὺς ἀγῶνες μαζί με τοὺς ἄρρενες ἀθλητὲς μας. Καὶ στὴ μουσικὴ εἶχαμε προοδεύσει πολὺ. Συγκροτούσαμε ὀλόκληρες ὀρχήστρες ἀπὸ νέους καὶ νέες, ποὺ ἔπαιζαν σὲ δημόσιους ἢ κατ' οἶκον χοροὺς μὲ θαυμαστὴ ἐπιτυχία. Οἱ παλαιοὶ Σπαρτιάτες θυμοῦνται μὲ νοσταλγία τοὺς χοροὺς τῶν Ξηροκαμπιτῶν. Ἄλλὰ καὶ πόσες θεατρικὲς παραστάσεις δὲν

είχαμε διοργανώσει μέσα στα καλλιτεχνικά πλαίσια του συλλόγου αυτού. Τελευταία είχαμε και την ώραία μας Φιλαρμονική.

Ο Σύλλογός μας κάθε χρόνο την 1η του Μάη έκανε την γιορτή του. Αυτό έσημαινε ψησταριές στην όμορφη Μπαρμπανίτσα, δίπλα στο ποτάμι, με 4 έως 5 άρνια καλοδιαλεγμένα από τους ειδικούς επαγγελματίες και μέλη του συλλόγου μας αδελφούς Γεωργόπουλους. Από μέρες πριν το συμβούλιο του συλλόγου έφτιαχνε το πρόγραμμα. Κανόνιζε το κόστος για τη συμμετοχή. Τόσο ο κάθε άνδρας, τόσο η κάθε γυναίκα. Μαζεύονταν τα χρήματα, αγοράζονταν τ' άρνια από το παζάρι, τα έσφαζαν οι Γεωργόπουλοι, τα έγδερναν τα περνούσαν στις σουβλες και τα τοποθετούσαν στη σειρά στο πεζοδρόμιο έξω από το μαγαζί τους.

Το τελευταίο πρωτομαγιάτικο γλέ-

ντι έγινε το 1940 (μετά μās βρήκε ο πόλεμος, ή κατοχή κ.λ.π.) Υπάρχει (σωζόμενος) ακόμη ο κατάλογος αυτών που πήραν μέρος στο 1940, γιατί είχαμε την συνήθεια να δημοσιεύουμε γραφομηχανισμένα τα ονόματα αυτών που έλάβαιναν μέρος, πλάι το ποσόν που συνεισέφεραν και το γενικό σύνολο του ποσού που εισεπράχθη. Επίσης τα έξοδα (λεπτομερέστατα όλα). Στον πίνακα του 1940 αναφέρεται και το έξης: «υπόλοιπον δραχμαί 2».

Όταν κατά το βραδυνό επιστρέψαμε από την Μπαρμπανίτσα τραγουδώντας, στήναμε χορό στην μεγάλη αίθουσα (τόρα κέντρον Κυριακάκου) μέχρι πρωίας. Εκεί ο καθ' ένας έκανε για λογαριασμό του τα έξοδα του.

Το καλλίτερο πρωτομαγιάτικο γλέντι — ίσως γιατί ήταν και το τελευταίο — έγινε το 1940. Θα θυμούμαστε πάντα με νοσταλγία τις εποχές εκείνες.

Παναγιώτης 'Ηλ. Μαθαίος

Οι φωτογραφίες, προσφορά του κ. Α. Σακελλάριδη είναι από την Πρωτομαγιά του 1940.

Οὐδεμίαν συγγένειαν

Ἐκείνη τὴν «καλὴ» ἐποχὴ τοῦ μεσοπολέμου στὸ Εἰρηνοδικεῖο τοῦ χωριοῦ—εἶχε τότε Εἰρηνοδικεῖο—συνέβαιναν ἐπεισόδια τέτοια, ποὺ ἔκαναν τὸν κόσμον νὰ γελᾷ, εἴτε εἶχε τὴν τύχη νὰ τὰ παρακολουθήσει εἴτε τὰ μάθαινε κατόπιν.

Στὶς δικάσιμες τοῦ Εἰρηνοδικείου, ποὺ πάρα πολλὲς φορὲς εἶχε φωτισμένους εἰρηνοδίκες, ὅπως τὸν μακαρίτη Ἄθαν. Γεωργίου, ποὺ ἀνέβηκε ὅλα τὰ σκαλοπάτια τῆς ἱεραρχίας κι ἔγινε πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου ἢ τὸν, μακαρίτη κι αὐτόν, Καρδαῖ, «φινετσάτο Πλακιώτη», ποὺ τὸ 1945 ἔγινε κυβερνητικὸς ἐπίτροπος δικαστηρίου δοσιλόγων ὑπὸ τὸν ἀείμνηστο συμπατριώτη μας εἰσαγγελεὰ ἐφετῶν Παναγ. Εὐστ. Λαγάκο, ποὺ τὸ Νοέμβριο τοῦ 1944 ἀνέλαβε γενικὸς κυβερνητικὸς ἐπίτροπος διώξεως δοσιλόγων, πηγαίναμε ἀρκετοὶ ἀπὸ τὴν «παρέα τῆς πλατάνας», γιὰ νὰ παρακολουθήσουμε, ἂν συνέβαινε, κανένα εὐτράπελο.

Ἐνα τέτοιο λοιπὸν ἐπεισόδιο θὰ προσπαθῆσω νὰ δώσω σήμερα, παραλλάζοντας ὀνόματα, γιὰ νὰ μὴ θιγοῦν μνημὲς πεθαμένων κι εὐαισθησίες ζώντων.

Δικάσιμος Πταισματοδικείου, τὸ πινάκιο μὲ καμμιά εἰκοσαριά ὑποθέσεις, ποὺ ἦταν συνήθως μηνύσεις γιὰ ἐξυβρίσεις ἢ στραβοκοιτάγματα ἢ κάτι τέτοια. Οἱ περισσότερες ὅμως μηνύσεις ἦταν ἀπὸ τοὺς χωροφύλακες γιὰ μικροπαραβάσεις τῆς «ἐννόμου» τάξεως, ὅπως ὅτι

κάποιο γουρούνι κυκλοφοροῦσε στὸ δρόμο κάποιου χωριοῦ—τότε θρέφανε καὶ γουρούνια στὰ σπίτια—ἀλλὰ ἢ συνηθισμένη κατηγορία τῆς χωροφυλακῆς ἦταν ἢ διατάραξη τῆς κοινῆς ἡσυχίας, ἐπειδὴ κάποια παρέα τραγοῦδαγε σὲ περασμένη ὥρα, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι εὐκολὰ ἔρχονταν στὸ κέφι πίνοντας ἀπὸ τὰ τότε ἀγνά κρασιά, ἔτσι γιὰ ξεκούραση ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς ἡμέρας, εὐθυμοῦσαν καὶ χαίρονταν, μιὰ καὶ ἢ χαρὰ καὶ ἢ εὐθυμία ἦταν τότε πιὸ προσιτὴ σ' ὅλους, ἐνῶ σήμερα ἔχουμε ἐξέλιξη τεχνολογική, ἔχουμε πλοῦσια βιομηχανικά προϊόντα, ἔχουμε φυτοφάρμακα, σκουπίδια, ρύπανση, καυσαέρια, βρώμισμα τῆς φύσης, ἔχουμε ἄγχος, ἔχουμε... ἔχουμε..., χαρὰ ὅμως ἔχουμε ; Ἄλλὰ ἂς γυρίσουμε στὸ θέμα μας. Στὴ δικάσιμο αὐτὴ λοιπὸν ὑπῆρχε καὶ μήνυση τοῦ Δ. Γιαννηράκου, ποὺ ἦταν περισσότερο γνωστὸς στὴν περιφέρειά μας μὲ τὸ παρατσούκλι τοῦ Γιορντανάς, κατὰ τοῦ Η. Γιαννηράκου, ποὺ κι αὐτὸς εἶχε τὸ δικό του παρατσούκλι, ποὺ ἦταν Ψιλόγερας. Κι οἱ δυὸ γνῶριζαν τὰ παρατσούκλια τους καὶ τᾶχανε «καμάρι» τους καὶ δόξα τους, Γιορντανάς ὁ ἕνας, Ψιλόγερας ὁ ἄλλος. Ὅταν τοὺς φώναζε ὁ εἰρηνοδίκης καὶ τοὺς ρώτησε ἂν εἶχαν συγγένεια μεταξύ τους, ἀφοῦ εἶχαν τὸ ἴδιο ἐπίθετο, ὁ κατηγορούμενος ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ἔχουν συγγένεια, ἀλλὰ τὸ ἀκροατήριό φώναζε ὅτι εἶναι ἀδέλφια. Ὁ εἰρηνοδίκης

(Συνέχεια στὴ σελίδα 39)

ΣΚΕΨΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ - ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ τών τελευταίων χρόνων πού συνεχίζονται, είναι αλήθεια πώς ή βατότητα τών πιδ πολλών δρόμων μέσα στο χωριό έχει βελτιωθεί σημαντικά, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει και πώς δέν υπάρχει πρόβλημα δρόμων για τό χωριό μας. Έκει όμως πού ή αδιαφορία και ή προχειρότητα δίνουνε και παίρνουνε είναι στους άγροτικούς δρόμους. Καμμιά φορά άνυπαρκτοι, στενοί, καταπατημένοι, άλλοτε αυθαίρετα κλεισμένοι, χωρίς καμιά συντήρηση, παραμένουνε στο μεγαλύτερο μέρος τους έτσι όπως σχεδιαστήκανε αρχικά, τότε πού όλες οι άγροτικές δουλειές γίνονταν με τά ζώα.

Όλοι οι άγροτικοί δρόμοι, όπως και οι κοινοτικοί, ανήκουνε στην Κοινότητα ή στο Δήμο και από δω πρέπει να ξεκινάει κάθε προσπάθεια σχεδιασμού του δικτύου τους. Η Κοινότητα ή ο Δήμος, αρχικά, έχουνε δικαίωμα και υποχρέωση για τή διάνοιξή τους, για τή συντήρησή τους και για τή προστασία τους. Πρέπει, λοιπόν, ή Κοινότητα να ασχοληθεί και με τό θέμα του άγροτικού όδικου δικτύου, να διαπλατύνει τους δρόμους πού υπάρχουνε, να διανοίξει νέους εκεί πού χρειάζονται, να κοπούν διάφοροι φράχτες από βάτα και θάμνους πού θεριεύουνε στις άκρες, να φτιαχτούνε γεφύρια εκεί πού υπάρχουνε αβλάκια και να αποκατασταθούν παλιοί δρόμοι, πού τώρα με τις καταπατήσεις τών παροδίων έχουνε άχρηστευθεί. Ειδικά για τό τελευταίο, θυμίζουμε πώς

καταπάτηση σε βάρος κοινοτικών και άγροτικών δρόμων και γενικά ελεύθερων κοινοτικών χώρων δέν μπορεί να γίνει.

ΣΕ ΠΟΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ του ΚΤΕΛ, πού κάνουνε δρομολόγια από Σπάρτη για Ξηροκάμπι και αντίθετα, στις πινακίδες τους πού υπάρχουνε στο μπροστινό επάνω μέρος του πλαισίου τους, τó χωριό μας γράφεται, αντί για ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ πού έχει επικρατήσει σά σωστό (γιατί σωστό είναι μόνο τó ΞΕΡΟΚΑΜΠΙ), άλλοτε ΞΥΡΟΚΑΜΠΙ, άλλοτε ΞΥΡΟΚΑΜΠΟΙ και άλλοτε ΞΗΡΟΚΑΜΠΟΣ. Πιστεύουμε πώς ή λαθεμένη άναγραφή του ονόματος του χωριού μας στις πινακίδες αυτές τών λεωφορείων, δέν δημιουργεί μόνο σύγχυση σ' όσους τις διαβάζουνε, αλλά δείχνει και έλλειψη σεβασμού από μέρους τών αρμοδίων του ΚΤΕΛ στους κατοίκους ενός ολόκληρου χωριού. Απόροϋμε πώς τόσο καιρό τώρα (ή κατάσταση αυτή συνεχίζεται από πολλά χρόνια) κανείς από τους αρμόδιους του χωριού μας δέν διαμαρτυρήθηκε στο ΚΤΕΛ.

ΜΙΑ ΚΑΙ ΜΙΛΗΣΑΜΕ πάρα πάνω για τό όνομα του χωριού μας, πού, επαναλαμβάνουμε, τó σωστό είναι (ΞΕΡΟΚΑΜΠΙ) ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ, άποροϋμε από πού μᾶς ήλθε εκείνο τó από παληά βέβαια... ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΝ. Και νάτανε μόνο τουτο. Πρόσφατα ή Κουμουστά έγινε Πενταυλοί, τά Καμίνια γίνανε

Δάφνη, ή Μούσγα έγινε Κυδωνίτσα, τὰ Κατσουλέικα γίνανε Ἐνθοχώριον...

Ἄστυα πράγματα βέβαια ὄλα αὐτά. Ὁ δημιουργός λαός δὲν ἔχει ἀνάγκη οὔτε τίς καταλήξεις -ιον, οὔτε ζήτησε ποτέ συνελίκουρο τὸ λογιωτατισμό, οὔτε βασίστηκε στὶς ὑποπτες παραινέσεις καλ-λωπισμοῦ δῆθεν τῆς γλώσσας του. Στὴ μακρόχρονη δημιουργικὴ του πορεία ἄντεξε πολὺχρονης εἰσβολές καὶ ὑποδουλώσεις ἀπὸ Ρωμαίους - Σλαῦους - Τούρκους καὶ ἀπ' ὄλους αὐτοὺς πῆρε, ἀλλὰ καὶ πιὸ πολὺ ἔδωσε. Τὸ νὰ ἐρχόμαστε σήμερα καὶ νὰ ἀρνούμαστε καμιά φορά ξενικὰ τοπωνύμια καὶ ὀνομασίες χωριῶν ἢ νὰ προσθέτουμε στὸ τέλος τῶν λέξεων διάφορες πρόσθετες καταλήξεις, ὅπως Ξηροκάμπι-ον ἢ Δαφνί-ον κ.ἄ. καὶ ὄλα αὐτά, γιὰ νὰ ξεγελάσουμε τὸν ἑαυτὸν μας καὶ νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν ἱστορικὴ πορεία μας, εἶναι μεγάλο λάθος. Μὲ αὐτὴ τὴ λογικὴ θάπρεπε καὶ οἱ Γερμανοί, γιὰ νὰ ἀναφέρουμε ἓνα παράδειγμα, νὰ ἀλλάξουνε τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων Βερολίνο, Δρέσδη κ.ἄ. ποὺ εἶναι σλαβικὲς λέξεις καὶ νὰ χρησιμοποιήσουνε δὲν ξέρω καὶ γὼ τί ἄλλα ὀνόματα. Δὲν τὸ κάνουνε ὅμως οἱ Γερμανοί, ὅπως δὲν τὸ κάνουνε καὶ ἄλλοι εὐρωπαϊκοὶ λαοί, γιὰ τὴν τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, χωριῶν καὶ οἰκισμῶν καθιερωθῆκανε καὶ ἐπιβληθῆκανε στὴ συνείδησή τους καὶ ἐπὶ πλέον ἀποτελοῦνε ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ἱστορικῆς τους καὶ πολιτιστικῆς τους κληρονομιάς.

Ἡ πρόσθεση τῆς βυζαντινῆς κατάληξης -ιον, ποὺ ἔγινε στὶς μέρες μας, στὰ ὀνόματα χωριῶν καὶ πόλεων εἶτε γιὰ νὰ προσδοθεῖ σ' αὐτά, μὲ τὸ ἔτσι θέλω, ἢ δῆθεν βυζαντινὴ προέλευσή τους, εἶτε γιὰ νὰ ἀποδοθοῦνε αὐτὰ στὴν καθαρεύουσα, εἶναι ὀπωσδήποτε δουλειὲς ὄχι καὶ τόσο σοβαρές, γιὰ τὴν ἢ γλώσσα ἑνὸς

λαοῦ ποτὲ δὲν γυρίζει πίσω, ἀλλὰ ἀντίθετα ἀκολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ καὶ παράλληλα τὴν ἐξελικτικὴ της πορεία καὶ διαμορφώνεται ἀνάλογα καὶ σύμφωνα μὲ αὐτὴ. Ἄλλωστε ἡ προσθήκη τοῦ -ον δὲν σημαίνει καὶ ἀπόδοση στὴν καθαρεύουσα τῆς συγκεκριμένης λέξης, ὅπως Ξηροκάμπι-ον, Γεράκι-ον, Δαφνί-ον κλπ.

Εὐτυχῶς ὅμως ὁ λαός μας δὲν παγιδεύτηκε καὶ ἔτσι στὴ γλώσσα του τὸ Ξηροκάμπι-ον, τὸ Δαφνί-ον μείνανε σὲ πείσμα ὄλων αὐτῶν, ποὺ τολμήσανε αὐτὸ τὸ λάθος, Ξηροκάμπι, Δαφνί κλπ. Τώρα δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ πάρει θέση καὶ ἡ Διοίκηση καὶ νὰ ἀποκαταστήσει ἐπίσημα πιά τὰ ὀνόματα τῶν χωριῶν καὶ πόλεων στὰ πραγματικὰ τους μὲ τὴν ἀφαίρεση τῆς κατάληξης -ον.

Ἄλλὰ ἄς ἐπανεέλθουμε πάλι στὰ χωριά τῆς περιοχῆς μας. Τὸ Κατσουλέικα προέρχεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ οἰκιστῆ τῆς περιοχῆς καὶ ἐπικράτησε ἐδῶ καὶ καὶ χρόνια πολλά, χωρὶς ποτὲ νὰ τύχη ἀμφισβήτησης ἀπὸ κανένα. Αὐτὸ εἶναι συνηθισμένη περίπτωση ὀνοματοδοσίας καὶ γινότανε καὶ γίνεται σ' ὄλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια. Σήμερα πολλὲς μεγάλες πόλεις, καὶ ὄχι μόνο χωριά, τόσο στὴν Ἑλλάδα ὅσο καὶ σ' ἄλλες χῶρες, φέρνουνε τὸ ὄνομα ἢ τοῦ οἰκιστῆ τους ἢ κάποιου ἄλλου ποὺ πρόσφερε ὑπηρεσίες σὲ κάποιον τόπο. Τὸ ὄνομα Κατσουλέικα ὄχι μόνον εἶχε ἐπικρατήσει, ἀλλὰ τόνιζε καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς περιοχῆς τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ. Τώρα μὲ τὴ λέξη Ἐνθο-χώριον τί καλύτερο ἀπέκτησε τὸ χωριὸ αὐτό; τίποτα γιὰ μᾶς, ἀλλὰ ἀπλὰ ἔχασε τὴν ταυτότητά του. Εὐτυχῶς κι ἐδῶ ὁ κόσμος τὸ Κατσουλέικα χρησιμοποιεῖ. Τὸ Ἐνθοχώριον εἶναι καταδικασμένο στὴ λαϊκὴ συνείδηση. Καιρὸς νὰ τὸ ἀντιληφθῆ καὶ

ή Διοίκηση. Τά ίδια και γιά τ' άλλα χωριά τής περιοχής μας. Τά Καμίνια άπαντοῦνε άπό τόν 16ον αιώνα και σημαίνει περιοχή πού υπήρχανε πολλά καμίνια, πού φτιάχνανε άσβέστι και κάρβουνο. Γνωστός και συνηθισμένος τρόπος κι αυτός όνοματοδοσίας σέ χωριά και πόλεις. Ποιός ό λόγος λοιπόν γιά τήν άλλαγή τού όνόματος αυτού σέ Δάφνη;

Ή Μούσα, ξενικής προέλευσης, βέβαια, λέξη και σημαίνει περιοχή με βαλτώδεις επιφάνειες, με λάσπες. Πραγματικά, άκριβής άπόδοση τής πραγματικότητας στην περιοχή αυτή. Λέξη - όνομα τού χωριού πού δημιουργήθηκε εκεί και πού χρησιμοποιείται άπό τόν κόσμο έδω και αιώνες, με δύο χαρακτηριστικά, τήν επικράτηση - καθιέρωση της στη λαϊκή συνείδηση και τήν ιδιαιτερότητά της. Τώρα στα δημόσια έγγραφα και στους νέους χάρτες τήν λένε Κυδωνίτσα...

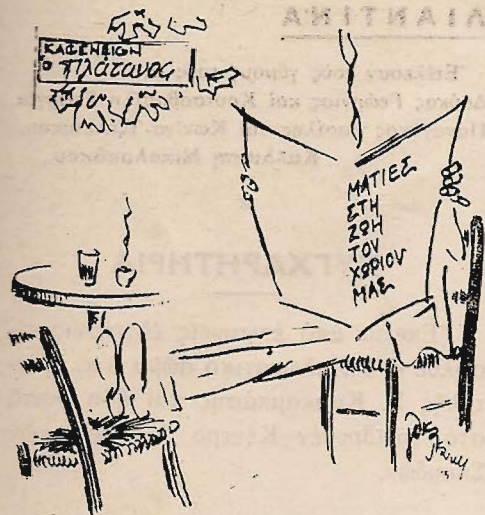
Και τελειώνουμε με τήν Κουμουστά, γιά νά μήν άναφερθοῦμε και σ' άλλα χωριά τής περιοχής μας, όπως Κοτσαντίνα (Σπαρτιά), Κουρτσούνα (Βασιλική) κλπ. Ή Κουμουστά είναι άπό τά γνωστότερα χωριά τού κεντρικού Ταυγέτου. Βυζαντινό χωριό πάνω άπό τό Ξηροκάμπι, πού είχε μεγάλη ανάπτυξη στους βενετικούς χρόνους και στην περίοδο τής Τουρκοκρατίας. Τό Κουμουστά άπαντάται άπό τόν 15ον αιώνα και άπό τότε, ανεξάρτητα με τή προέλευση τής λέξης, τó χωριό αυτό με τó όνομα Κουμουστά παίξει σπουδαίο ρόλο στην περιοχή τού κεντρικού Ταυγέτου. Πριν άπό μερικά

χρόνια ξαφνικά και χωρίς νά γνωρίζει ό κόσμος τής περιοχής μας τίποτα, τó Κουμουστά καταργείται, χωρίς λόγο, όπως έγινε και με τ' άλλα χωριά και τó χωριό βαφτίζεται Πενταυλοί. Άλλά άπό πού ως πού; Πάνω άπό τήν Κουμουστά υπήρχε και ύπάρχει παραθεριστικός και κτηνοτροφικός οικισμός με τó όνομα Πενταυλοί, πού και ή Μανιάτικη μυθολογία άκόμη τόν άναφέρει συχνά με τó όνομα αυτό. Τί νάγινε τώρα έδω; με ποιά λογική δώσανε τó ίδιο όνομα και στο χωριό Κουμουστά; Καταργήθηκε τó πραγματικό Πενταυλοί; Και αν ναι, πώς λέγεται τώρα ή περιοχή αυτή; Άν πάλι όχι, τότε όπωςδήποτε θά ύπάρχουνε δύο οικισμοί - περιοχές σέ άπόσταση 2 - 3 χιλιομέτρων με τó ίδιο όνομα; Μήπως πάλι οί άρμόδιοι παρασυρθήκανε άπό τούς αυλους τής μεγάλης βρύσης τής Κουμουστάς; Άλλά κι έτσι νά ναι, πάλι δέν βγαίνει τίποτα, γιατί οί αυλοί είναι έπτά και όχι πέντε...

Ή λέξη Κουμουστά έχει κι αυτή τήν ιδιαιτερότητά της και μαζί έχει επιβληθή στη λαϊκή - τοπική συνείδηση και έχει επικρατήσει και ιστορικά. Γιαντό κανείς άπό τήν περιοχή μας δέν χρησιμοποίησε ποτέ άντι αυτής τή λέξη Πενταυλοί.

Μετά άπό τά παραπάνω πιστεύουμε, ότι ή Διοίκηση καιρός είναι νά καταλάβει τά λάθη της και νά άποκαταστήσει τά πραγματικά όνόματα τών χωριών τής περιοχής μας, πού κάποτε τάλλαζε αυθαίρετα.

Παναγιώτης Ήλία Κομνηνός

ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ

ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθαναν οί: Γεώργιος Σταθάκος 73 χρονών, ό Δημήτριος Μανδραπήλιας 96 χρονών και ό Βαγγέλης Π. Κυριακάκος 65 χρονών.

ΓΑΜΟΙ

Παντρεύτηκαν οί: κ. Γιάννης Μηνακάκης με την δίδα Γεωργία Χρυσικού, ό κ. Κων/νος ΄Αδαμόπουλος με την δ. ΄Ελένη Συκιώτου, ό κ. Θανάσης ΄Ηλιόπουλος με την δ. Σούλα Τσαρούχα, ό κ. Πανάγος Φραγκής με την δ. ΄Ελένη Κομνηνού, ό κ. Μάριος Μουστάρδας με την δ. Σταυρούλα Γ. Μενούτη και ό κ. Παναγιώτης Ρέββας με την δ. ΄Αλεξάνδρα Μέτσοβα.

(Συνέχεια από τη σελίδα 35)

με κάποια άπορία τούς είπε : «΄Ακούσατε τί λέει τó άκροατήριο;». ΄Οπότε ό κατηγορούμενος ύψώνοντας τή φωνή του είπε τó άμίμητο εκείνο : «Ψιλόγερας και Γιορτανάς ούδεμίαν συγγένειαν έχουν». Τό άκροατήριο ξέσπασε σε τρανταχτά γέλια, ή φράση δέ τού κατηγορουμένου και σήμερα ακόμη μεταξύ τών έχόντων κάποια ήλικία έχει μείνει παροιμιακή και λέγεται, όταν και όπου ταιριάζει «Ψιλόγερας και Γιορτανάς ούδεμίαν συγγένειαν έχουν».

Ρ α σ ί ν α ς

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

΄Ο κ. Χ. Μπουμπουλούδης με την δ. Κατερίνα Γ. Κονίδη έδωσαν υπόσχεση γάμου.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

΄Η κ. Π. Α. Καπάκου απέκτησε κορίτσι, ή κ. Π. Γ. Κυριακάκου απέκτησε δύο κόρες, ή κ. Καρκαμπάση απέκτησε άγόρι, ή κ. ΄Οργφανάκου απέκτησε άγόρι, ή κ. Τζανετάκου απέκτησε άγόρι, ή κ. Γάβαρη απέκτησε κορίτσι, ή κ. ΄Αγ. Α. Φεγγαρά απέκτησε άγόρι, ή κ. Χ. Α. Φεγγαρά απέκτησε κορίτσι, ή κ. Μανδραπήλια απέκτησε κορίτσι, ή κ. Δ. Νικολακάκου κορίτσι και ή κ. ΄Ελένη Σταυριανάκου απέκτησε δύο κορίτσια.

ΚΑΤΣΟΥΛΑΙΪΚΑ

Στό μικρό χωριό έγινε ένα σπουδαίο έργο. ΄Ο κεντρικός του δρόμος άσφαλτοστρώθηκε. Γι΄ αυτό τó σκοπό βοήθησαν ή Κοινότητα, οί κάτοικοί του και τά ξενιτεμένα παιδιά του στόν Καναδά.

ΘΑΝΑΤΟΙ

΄Ο Σωτήρης Κατσουλάκος 94 χρόνων και ό Π. Καψάλης 70 χρόνων.

Μαρία Γ. Καράμπελα

ΚΑΜΙΝΙΑ

Κάτοικοι 288. Παλαιοχώριον 65 κάτοικοι. Συνδέεται με άμαξιτό δρόμο 2.500 μέτρα από Καμίνια. Συνδέεται με έπαρχιακή όδó άσφαλτοστρωμένη. Δίκτυο ύδρευσεως πλήρες από πηγάιο νερό από έκτελεσθέν έργον και άποπερατωθέντων ΄Απρίλιο τού 1978, άξιας 600 χιλ. δραχμών. ΄Εκταση γεωργικής γής τής Κοινότητας 5.000 στρέμματα περίπου.

Κύριες άπασχολήσεις τών κατοίκων άγροτικές έργασίες.

Κύριο εισόδημα α) έλαιόλαδο β) έληές Καλαμών γ) έσπεριδοειδή και δ) σιτηρά.

Τό αρχικό όνομα Καμίνια πηγάζει από τά πολλά άσβεστοκάμινια, με τά όποια άσχολούντο οί κάτοικοι΄όμως τó 1956 μετονομάστη εις Δάφνη

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

΄Ο κ. Χρίστος Ραζέλος απέκτησε γυιό, όπως και ό κ. Πέτρος Πετράκος΄ ό κ. Γιάννης ΄Αποστολάκος απέκτησε κόρη και ό κ. Νίκος Λιακάκος κόρη.

Θ Α Ν Α Τ Ο Ι

Ἡ Δήμητρα Καράμπελα	86 ἐτῶν
Ἡ Παναγιώτα Κρητικοῦ	80 ἐτῶν
Ἡ Μαριγῶ Χαλβατσιώτου	85 ἐτῶν
Ὁ Ἀντώνης Γαληνέας	9 ἐτῶν
Ὁ Παναγιώτης Ν. Βορβῆς	21 ἐτῶν
Ὁ Σταμέλος Δημήτριος	69 ἐτῶν
Ἡ Τριαντάφυλλη Βρέτου	68 ἐτῶν

Γ Α Μ Ο Ι

Ἐτέλεσαν τοὺς γάμους τοὺς ὁ κύριος Σπύρος Μεζίνης μετὰ τῆ δ. Ν Νικολακάκου.

Βαγγέλης Λιακάκος

Α Ν Ω Γ Ε Ι Α

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 1979 ἀποπερατώθηκε ἡ ἀσφαλτόστρωση ὅλων τῶν κεντρικῶν δρόμων τῶν Ἀνωγείων. Τὸ ἔργο ἐγίνε μετὰ κρατικὴ ἐπιχορήγηση καὶ μετὰ ἀνάλογη βοήθεια τόσο τῶν ὁμογενῶν τοῦ Καναδᾶ, ὅσο καὶ τῶν κατοίκων.

Γ Α Μ Ο Ι

Ἐτέλεσαν τοὺς γάμους τοὺς οἱ ἐξῆς :

Ὁ Γ. Κονιδιτσώτης καὶ ἡ Μαρία Καστρή.
Ὁ Κ. Δεμεζῆς καὶ ἡ Στρατηγούλα Σαχλά.

Θ Α Ν Α Τ Ο Ι

Ἀπέθαναν οἱ ἐξῆς :

Ἡλίας Φόρτσας 83 ἐτῶν, ὁ Κων/νος Γρίτης 75 ἐτῶν, ἡ Μαρία Σταθάκου 84 ἐτῶν, ἡ Αἰμιλία Τζανέτου 91 ἐτῶν, ὁ Σοφιανὸς Ρούτσης 87 ἐτῶν, ἡ Παναγ. Ξυδιᾶ 80 ἐτῶν, ὁ Γεώργιος Κουμουτσάκος 80 ἐτῶν, ὁ Ἀνδρέας Κόνιαρης 83 ἐτῶν, ἡ Ἀλεξάνδρα Δαρβίρη 74 ἐτῶν, ὁ Παναγιώτης Δούκας 48 ἐτῶν καὶ ἡ Κανέλλα Λαμπράκου 85 ἐτῶν.

Γ Ε Ν Ν Η Σ Ε Ι Σ

Ἡ Τριαντάφυλλη, σύζυγος Παναγ. Ἀσημακόπουλου ἐγέννησε κορίτσι, ἡ Δήμητρα σύζυγος Ἀναστασίου Καλαμαρᾶ κορίτσι, ἡ Χριστίνα σύζυγος Παναγ. Μιχαλακάκου ἀγόρι, ἡ Ποτούλα σύζυγος Παναγ. Θεοφιλάκου κορίτσι, ἡ Σταυρούλα σύζυγος Παναγ. Σταθάκου ἀγόρι, ἡ Βασιλικὴ σύζυγος Π. Σαχλά ἀγόρι, ἡ Κατερίνα σύζυγος Γ. Γρηγοριάδη ἀγόρι, ἡ Κων/να σύζυγος Δημητ. Καστρή ἀγόρι, ἡ Μαρία σύζυγος Γεωργ. Τζανέτου κορίτσι, ἡ Ἀμαλία σύζυγος Κων/νου Τζανέτου κορίτσι.

Γεώργιος Νικολόπουλος

Λ Ι Α Ν Τ Ι Ν Α

Ἐτέλεσαν τοὺς γάμους τοὺς οἱ :

Δούκας Γεώργιος καὶ Κουτσοβασίλη Γεωργία.
Παναγάκος Βασίλης καὶ Κων/να Τζανετάκου.

Καλλιόπη Νικολακάκου

★

Σ Υ Γ Χ Α Ρ Η Τ Η Ρ Ι Α

Ἐπειτα ἀπὸ ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις εἰσηλθετὸ διπλωματικὸ σῶμα ὁ κ. Παντελῆς Β. Καρκαμπάσης καὶ ἤδη φοιτᾷ στὸ νοεῖδρυθὲν Κέντρο Διπλωματικῶν Σπουδῶν.

— Ἐπίσης στὸ διαγωνισμὸ γιὰ τὴν πρόσληψη 10 Γραμματέων Β' τάξεως τοῦ Δ/κοῦ Κλάδου τοῦ ἰδίου Ὑπουργείου, ἐπέτυχε καὶ ἡ δ. Ἑλληνικὴ Β. Καρκαμπάση, 2η μεταξύ 100 ὑποψηφίων.

Τὸ περιοδικὸ μας τοὺς ἀπευθύνει τίς πιὸ θερμῆς του εὐχῆς.

★

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Εὐχαριστοῦμε τὸ Σύλλογο Ξηροκαμιπῶν Τορόντο Καναδᾶ «Ἡ Ἁγία Τριάς» γιὰ τὴν, μετὰ 200 δολλάρια, συμβολὴν του στὴν ἐκδόσιν τοῦ Περιοδικοῦ μας.

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἡ συμπαράστασή σας στὴν προσπάθειά μας ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τακτικὴ ἐκδόσιν καὶ ἔγκαιρη ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ μας.